

Si vera somnia

fragments del Cançoner de Ripoll

(traducció de Ramon Sargatal)

I. Quare Cupidini militaverim

(Poema X del Cançoner)

Grave vultus amoris
nimis habens doloris,
magna causa furoris,
multum infert terroris.

Cuius times furorem
sum secultus amorem;
sic spernendo terrorem
eius vito dolorem.

Quem dum sequor, apricam
sum aqdeptus amicam;
prius satis cupitam,
mentem gerens pudicam.

(...)

Hanc puellam amabo,
solam hanc conservabo.
(...)

II. Quomodo Primum Amavit

(Poema I del Cançoner)

Aprilis tempore, quo nemus frondibus
Et pratum roseis ornatur floribus
Iuventus tenera fervet amoribus.

Fervet amoribus iuventus tenera,
Pie cum concinit omnis auricula,
et cantat dulciter silvestris merula.

Amor tunc militat cum matre Venere
Arcus heburneos non cessat flectere
Ut matris valeat regnum extendere.

(...)

I. Per què vaig guerrear per Cupido

Greu nafra, la d'amor,
que porta molt dolor!
És font de gran furor
i infon molt de terror.

tement el seu furor,
jo vaig buscar l'amor.
I així, sense terror,
evito el seu dolor.

Cercant-lo, una amiga
vaig fer-me, molt bonica.
Fa temps que me'n delia
i amb casta ment venia.

Aquesta estimaré!
Sols a ella serviré!

II. Com va estimar la primera vegada

Per l'abrilada, quan els prats s'ornen
amb les roselles, i el bosc amb fronda,
d'amor s'inflamen els tendres joves.

Els tendres joves d'amor s'inflamen
quan l'ocellada refila amable
i, al bosc, la merla melosa canta.

Amb mare Venus, Amor fa guerra.
L'arc seu, d'ivori, tenaç doblega,
per tal d'estendre la llei materna.

III. (DIÀLEG)

(Poema IX del Cançoner)

AMICUS:

Conqueror et doleo de te, mea dulcis amica;
Quod prohibet facies, nimis exigit esse pudica.
Fac placeas Veneri, Veneris vel desine formam;
Me doctore potes Veneris cito discere normam.

AMICA:

Hoc placet et cupio, meus ut sis semper amicus;
Displicet et doleo, nisi sis quandoque pudicus.
Luxuriam fugias, precor, amplectaris amorem;
Convenit et pulcro iuveni servare pudorem.

AMICUS:

Non te testatur libri dictator amoris
Non valet ullus amans semper memor esse pudoris?
Sed fortassis amans non es, licet esse fateris:
Lingua sonat, tamen interius producere queris.

AMICAM:

Dulcis amice mei, cordis non intima ledas;
Diligo plus nimio te, quamuis non mihi credas.
Non sic fictus amor meus est, si dicere velles;
Scire loqui possint, poterant quid dicere pelles?

AMICUS

Non nego me sub veste tua tractasse papillam,
Namque modo simili tractasset quislibet illam.
Crura tui, non sponte tua, sic candida nossem,
te nisi per nimias vires devincere possem.

(...)

III. (DIÀLEG)

AMIC:

Haig de queixar-me i de doldre'm per tu, dolcesa d'amiga:
massa pudor t'exigeixes, i això la cara t'ho priva.
Torna't a Venus plaent o de Venus l'encís abandona.
D'ella aprendràs les lliçons aviat, si sóc jo qui te'n dóna.

AMIGA:

Vell -bé que em plau!- que te'm facis un amic entranyable,
però em desplaui, i me'n dolc, que no tinguis pudor de vegades.
Deixa luxúries, t'ho prego, i fes a l'amor abraçada:
bo és a un jove, també, de tenir la virtut ben servada.

AMIC:

El qui escrigué el tractat de l'amor, que no t'assegura
quant poca cosa és l'amant si el record del pudor li perdura?
Pots ben haver-m'ho promès, i així i tot, potser no m'estimes.
Sona la llengua, però els mots... empassar-te'ls sembla que mires.

AMIGA:

Dolç amic meu, als racons del cor més profunds no em fereixis.
Massa t'estimo i molt més, encara que tu no t'ho creguis.
No és pas fingit tal amor, si és això el que em tires en cara.
Què et contaria la pell si per mi podia parlar-te'n!

AMIC:

Sota la roba que dus, jo no nego que el pit vaig tocar-te,
que, igualment que jo, te l'hauria tocat també un altre.
T'hauria així vist la blancor de les cames, i tu no ho sabries,
si no hagués arribat a domar-te amb braó fora mida.

IV. LAUDES AMICE

(Poema III del Cançoner)

Sidus clarum
puellarum
flos et decum omnium;
rosa veris
quae videris
clarior quam lilium.

Tui forma
me de norma
regulari proicit;
tuus visus
atque risus
Veneri me subicit.
(...)

Fore suum
crinem tuum
Venus ipsa cuperet,
si videret,
et doleret,
suum quod exuperet.
(...)

Ut in lignis
ardet ignis,
siccis cum subducitur
sic mens mea
pro te, dea,
feruet et com-bu-ri-tur.

Dic, quis durus
quis tam purus,
carens omni crimine,
esse potest
quem non dotes
tue possint flectere?
(...)

Quare precor,
mundi decor
te satis summpere,
ut amoris,
non doloris,
causa sis hoc pectore.

IV. LLOANCES A L'AMIGA

Tu, de totes
les minyones
astre fúlgid, flor i adorn.
Rosa fresca
que et fas veure
més que el lliri, per claror.

Ets bellea
que em bandeja
de la norma regular.
La mirada
la rialla,
pres de Venus m'han deixat.

Venus serà
aquesta teva
cabellera, si et vegés,
ja voldria,
i es doldria
que la seva superés.

Com en llenya
seca crema
aquell foc de sota encès,
per tu, dea,
la ment meva
de la febre es consumeix.

Perquè, digues,
qui tan lliure
de pecat, tenaç o pur
podrà haver-hi
que no encertin
a blegar els teus atributs?

De manera
que jo sempre
veig pregant-te, honor del món,
que m'estimis
i no siguis
al meu pit font de dolor.

V. AD AMICAM

(Poema V del Cançoner)

Luna velut stellas, sic vincis, amica, puellas;
Mente tibi pura quare cupio bona plura.
Corde tibi puro, virgo, per numina iuri:
Ardet ut in lignis succensus maximus ignis,
Sic mea mens ardet; moriar, si quod volo tardet.
Me tuus ardet amor; transcendet ad ethera clamor.
(...)

Pelle, precor, mortem, vite, serva mihi sortem.

VI. LAMENTATIO PRO SEPARATIONE AMICE

(Poema XIX del Cançoner)

Heu dolor immodicus, mea qui nunc pectora tangit!
Quod latet interius penitus me mordet et angit.
Sed, puto, si nostri causam manifesto furoris,
in manifestando dabitur medicina doloris.
Versibus ergo meis cum Musis, Phebe, venito,
adsit et alma Venus, que subsidietur amico.
Estus erat nimius, quia solem Cancer habebat,
et mea mens fervens gemino fervore calebat.
Tunc intro thalamum cupiens relevare calores;
ornatus thalamus roseos habet undique flores.
Accubui lecto, sed nec calor ipse tepescit,
nec mea mens nimio vexata calore quiescit.
In thalamo dum sic crucior, venit, ecce, sororis
in speciem mutata mee tunc mater Amoris.
(...)

"Heu mihi, mi frater, cur nunc te vita relinquit?
Me miseram, quid agam? Moriar si tu morieis,
Quod puto, non fierit, modo si muliere frueris.
Hoc, quod nunc pateris, nichil est nisi fervor amoris;
Ut valeas, igitur, rumpantur claustra pudoris.
Crede mihi, quod nulla tibi medicina valebit,
Ni calor iste tuus prius in muliere tepebit.
Ergo citus propera, nimios extingue calores,
qui modo mortiferos fatiunt te ferre dolores".
(...)

Hinc amor et morbus queratur amica monebant,
Sed pudor atque timor, velut est mos, impediabant.
(...)

V. A L'AMIGA

Vences, amiga, les altres com ho fa la lluna amb els astres.
És per això que amb ment pura et desitjo una immensa fortuna
i amb el cor pur, també, verge, juro pels déus i deesses
que com el foc que s'abranda quan sota la llenya fa flama
crema talment la ment meva. i em mata, el desig que s'espera.
Ets un amor que m'abranda. Al cel m'aniran les complantes.
(...)

Serva'm, però, sort de vida. T'ho prego, la mort foragita'm.

VI. COMPLANTA PER LA SEPARACIÓ DE L'AMIGA

Ah, quin grandíssim dolor, aquest que ara el cor va colpint-me!
Ben endins se m'amaga i, pregon, em rosega i fatiga.
Però la febre que tinc, m'imagino que si us l'explicava,
per explicar-la només, ja em seria la cura donada.
Febus i Muses, veniu. Ajudeu, així doncs, els meus versos,
i que també a l'amic auxiliïn els ànims de Venus.
Era molt gran la calor, perquè el Cranc el sol ja atenyia
i el pensament, enfebrat, per doble febrada bullia.
Vull aplacar les calors i penetro amb delit la cambra,
que era, per tots els racons, amb esteses de flors adornada.
Resto estirat en el llit, mes ni així la calor se'm mitiga,
i no em reposa la ment, per tanta calor perseguida.
Mentre a la cambra pateixo la creu, vet aquí que la mare
de l'amor em sorgeix, trasmudada en la meva germana.

"Què és el que fa, pobrissó, que la vida ara et deixi de banda?
Pobra de mi! Moriré si tu mors. Hi puc fer alguna cosa?
No passaria això si gaudissis almenys d'una dona.
No és sinó febre d'amor aquest mal que des d'ara pateixes.
Trenca, així doncs, els lligams del pudor i vulgues valer-te!
Fes-me cas: no hi haurà medecina que et sigui prou bona
si la calor que tens temperes primer amb una dona.
Vinga, doncs, i...fes-ho ara, ja! Apaga calors tan terribles.
Fan que sofreixis dolors que aviat poden fer-se't mortífers".

Ara, malura i amor em manaven buscar-me una amiga,
però amor i temor-sol passar-, de fer això m'impedien.

